

la rebotiga

El sopar del navegant o el difícil problema del "fàlsil"

ESCENA PRIMERA

El navegant solitari ha sopat a la coberta del vaixell. Sobre la safata hi ha deixat poca cosa: una ampolla buida de cava, els coberts de llautó i les deixalles d'uns calamars acabats de pescar, només els becs. En aquesta tarda de la primavera de 1992 la calma de l'aire i de la mar és absoluta. Caldrà esperar a demà per fer l'arribada triomfal a terra.

ESCENA SEGONA

Sota l'aigua, l'ampolla, la safata i els becs de calamar baixen fins l'arena del fons fent una dansa muda i lentíssima. Com si es tractés d'un brindis final, el navegant ho ha llençat tot al mar. Demà ja no li caldrà res d'això.

ESCENA TERCERA

Les deixalles del sopar han sofert unes grans transformacions. Les parts toves i les parts metàl·liques ja fa temps que han desaparegut. Les altes pressions i els corrents han distorsionat l'ampolla i li han fet prendre una forma grotesca, han trencat la safata i han dispersat una mica els becs de calamar. A més, les restes d'una nau romana, que s'havia enfonsat dos-cents anys abans, s'han barrejat amb les deixalles del sopar del navegant.

ESCENA QUARTA

Ha passat molt temps, potser uns cent milions d'anys. Som en un Museu de Paleontologia famós a tot el món per la peça extraordinària exhibida precisament en aquesta sala.

És com la Mona Lisa del Louvre o com la pedra Roseta del British Museum: un veritable orgull. Algú molt afortunat va trobar unes formes capritxoses en una roca mig submergida sota les dunes del desert. És ben conegut de tothom que en un altre temps la regió era un mar i, per tant, és freqüent trobar-hi fòssils. Tanmateix la raresa d'aquesta peça era tal que es van consultar diverses universitats i també l'institut d'història natural. Finalment va anar a parar al museu. Allà s'ofereixen tres possibles explicacions científiques:

Explicació del professor A:

"Es tracta d'un *nautiloide* de closca allargada en forma d'ampolla. La proximitat d'uns becs de cefalòpodes abona també aquesta conclusió. Es tracta d'un exemplar extraordinari que recorda el cas dels ammonítids."

Explicació del professor B:

"El professor A comet un error lamentable. L'única cosa nova que demostra aquesta peça és que als romans els agradava de beure un líquid exquisit, que potser fos cava. En qualsevol cas: un fet excepcional."

Explicació del professor C:

"Els professors A i B només tenen raó parcialment, pel que fa a les seves conclusions. El més probable és que ens trobem davant d'un cas similar al del berrat ermità, és a dir, la figura allargada és, efectivament, un recipient que els romans acostu-

maven a llençar al mar i que els individus d'una espècie de calamars ocupaven per protegir dels seus enemics les seves parts toves. Admirable!"

(Aquest drama, el sopar del navegant, forma part d'una exposició que el Museu de la Ciència de Barcelona obrirà el proper més de juliol: 400 milions d'anys de viatge submarí. El visitant, còmplice de la veritat pel fet de formar-ne part, podrà verificar com hom pot construir tres veritats científiques coherents... i tanmateix falses. Es tracta d'un bon exercici il·lustrador de la fragilitat i de la provisionalitat intrínseca de la *veritat científica* i neutralitza una mica la tendència de tants divulgadors a presentar la ciència com una veritat immòbil, triomfalista, única i infalible. En l'àmbit més particular de la paleontologia (disciplina pròpia de científics i detectius) apunta la idea que el registre fòssil no és un fenomen que pertany exclusivament al passat remot, sinó que és un procés que continua ... que nosaltres mateixos podem ser els fòssils que facin rumiar els investigadors d'un futur llunyaníssim.)

Jorge Wagensberg